

R e c e n z j a

rozprawy doktorskiej mgr Pauliny Kopyto pt.

Niepełne wykorzystanie zasobów pracy w Hiszpanii w dobie globalizacji,
napisanej pod kierunkiem prof. UE dr hab. Marii Balcerowicz-Szkutnik oraz
prof. UE dr hab. Anny Sączewskiej-Piotrowskiej (promotor pomocniczy)

1. Wybór tematyki pracy i badań

Praca doktorska mgr Pauliny Kopyto poświęcona jest problematyce dotyczącej rynku pracy i wykorzystania zasobów pracy w dobie globalizacji. Zjawisko globalizacji i ocena jej wpływu na różne aspekty życia społeczno-gospodarczego jest dość często podejmowanym tematem badań autorów różnych dyscyplin naukowych, jednak zagadnienia ujęte w recenzowanej dysertacji dotyczą szczególnego zagadnienia jakim jest niepełne wykorzystanie zasobów pracy, co wiąże się z marnowaniem potencjalnych możliwości rozwojowych kapitału ludzkiego. Problematyka ta jest bardzo aktualna i ważna zwłaszcza w świetle obserwowanych w ostatnich latach różnych zjawisk i zachodzących zmian na rynkach pracy różnych krajów nie tylko w Europie, ale także na świecie.

Tematyka dysertacji dobrze wpisuje się w dyscyplinę naukową „ekonomia”.

Do analizy Doktorantka wybrała rynek pracy Hiszpanii. Zdaniem Autorki, Hiszpania jest przykładem kraju, który mimo otwartości na obywateli różnych krajów i różnorodności kulturowej boryka się z wieloma problemami na rynku pracy, jakimi są np. wysokie bezrobocie, niedopasowanie strukturalne i niewykorzystanie zasobów pracy, szczególnie ludzi młodych.

Dlatego też wybór tematyki pracy uważam za bardzo istotne zagadnienie zarówno z teoretycznego, jak i przede wszystkim praktycznego punktu widzenia. Problemy analizowane w pracy związane z wpływem globalizacji oraz pandemii Covid-19 na sytuację na rynku

pracy dotyczą nie tylko Hiszpanii, ale wielu innych krajów Europy Zachodniej czy Centralnej, więc badania takie są jak najbardziej uzasadnione.

2. Cel pracy i hipotezy badawcze

Jako podstawowy cel pracy Autorka przyjęła „analizę i ocenę rynku pracy w Hiszpanii ze szczególnym uwzględnieniem cech demograficznych charakteryzujących ten rynek, jakimi są płeć i wiek pracownika”.

Moim zdaniem zamierzone i przeprowadzone analizy pozwalały na określenie dodatkowych celów, np.

- ocena wpływu globalizacji na aktywność zawodową ludności w różnych grupach wiekowych,
- ocena zmian strukturalnych na rynku pracy w Hiszpanii w ostatnim dwudziestoleciu (na skutek globalizacji i pandemii Covid-19) .

W pracy sformułowana została następująca hipoteza główna:

„Wiek i płeć pracownika są elementami decydującymi o możliwościach jego zatrudnienia” oraz dwie hipotezy szczegółowe:

1. Globalizacja w znacznym stopniu determinuje sytuację na rynku pracy w Hiszpanii.
2. Kobiety poniżej 25 i powyżej 50 roku życia są w większym stopniu narażone na brak pracy i problem z zatrudnieniem niż pozostali uczestnicy rynku pracy.

Przeprowadzone w pracy analizy i badania empiryczne pozwoliły na weryfikację postawionych w pracy hipotez.

Moim zdaniem przyjęte hipotezy są dość oczywiste, jednak ich weryfikacja w przypadku konkretnego kraju (tu: Hiszpanii) może potwierdzić lub nie potwierdzić naszych przypuszczeń. Po zapoznaniu się z treścią pracy uważam, że podczas planowania problematyki pracy i zakresu badań Autorka mogła sformułować jeszcze kilka dodatkowych pytań (hipotez szczegółowych), jak np.:

- czy globalizacja zwiększyła aktywność zawodową ludzi młodych w Hiszpanii,
- czy prekariat jako grupa społeczna jest wynikiem globalizacji rynku pracy,
- czy zjawiska NEET i *underemployment* w Hiszpanii są istotnie powiązane z migracjami z innych krajów .

3. Charakterystyka merytoryczna i ocena pracy

Rozprawa doktorska mgr Pauliny Kopyto ma charakter teoretyczno-badawczy, liczy 177 stron tekstu, w tym 7 stron Aneksu z tabelami zawierającymi wyniki obliczeń kolejnych etapów procedury taksonomicznej (taksonomii struktur).

Praca składa się z 5 rozdziałów, logicznie i merytorycznie ze sobą powiązanych, tworzących spójną całość. Konstrukcja pracy, kolejność rozdziałów i ich treści odzwierciedlają postępowanie badawcze Autorki prowadzące do realizacji celu badawczego.

W strukturze pracy można wyodrębnić część teoretyczną (rozd. 1-3) i część badawczą (rozd. 4-5). Treść pracy poprzedzona została wstępem, zawierającym wprowadzenie w problematykę badań, uzasadnienie wyboru tematu pracy i celu badania. Podsumowaniem pracy są wnioski końcowe wynikające z przeprowadzonych badań. Struktura pracy podporządkowana została realizacji celu głównego oraz postawionych hipotez badawczych.

W pracy wykorzystano bardzo obszerną literaturę związaną z tematem rozprawy doktorskiej liczącą 242 pozycje bibliograficzne, w tym ok. 60 pozycji literatury zagranicznej (głównie w języku angielskim i hiszpańskim). Bibliografia jest trafnie dobrana, odpowiednia pod względem merytorycznym i aktualna.

W części teoretycznej Autorka, bazując na właściwej literaturze przedmiotu, omawia istotne problemy dotyczące rynku pracy oraz bezrobocia jako nieodłącznego elementu rynku pracy; globalizacji oraz jej wpływu na aktywność zawodową ludności, a także pewnych nowych zjawisk związanych z globalizacją, określanych w literaturze jako NEET oraz *underemployment*, wskazując na przyczyny i konsekwencje społeczno-ekonomiczne tych zjawisk.

Pragnę podkreślić duże znaczenie poznawcze tej części pracy, omówionych w niej problemów, z którymi mierzy się współczesny świat. Doceniam rozległą wiedzę Autorki wynikającą ze znajomości przestudiowanej literatury przedmiotu oraz analizy źródeł dostępnych danych statystycznych.

W części empirycznej (rozd. 4 i 5) Doktorantka skupia uwagę na rynku pracy Hiszpanii, opisując sytuację społeczno-ekonomiczną i stan gospodarki tego kraju w zarysie historycznym oraz przedstawiając podstawowe problemy rynku pracy w Hiszpanii w ostatnich dwóch dekadach, a następnie analizuje różne wskaźniki rynku pracy w Hiszpanii,

uwzględniając wieloaspektowość omawianych zagadnień i wpływ cech społeczno-demograficznych na aktywność zawodową ludności tego kraju.

W rozdziale czwartym Autorka obok opisu sytuacji społeczno-ekonomicznej i stanu gospodarki Hiszpanii, przedstawia i analizuje problemy rynku pracy związane z globalnym kryzysem gospodarczym lat 2008-2009, pandemią Covid-19, dyskryminacją oraz ruchami migracyjnymi.

Z kolei w rozdziale piątym przedstawia wyniki przeprowadzonej analizy porównawczej podstawowych wskaźników charakteryzujących rynek pracy Hiszpanii w latach 2001-2022, w podziale na płeć i różne grupy wiekowe. W szczególności analiza dotyczy aktywności zawodowej kobiet i mężczyzn, stopy bezrobocia oraz wskaźnika NEET. Pozwoliło to Autorce na ocenę, które grupy ludności są najbardziej narażone na brak zatrudnienia, czy występuje dyskryminacja na rynku pracy ze względu na płeć, w jakim stopniu występuje niepełne wykorzystanie zasobów pracy, czy można mówić o „marnowaniu” zasobów pracy w Hiszpanii, w jakim stopniu występują omawiane zjawiska typu NEET i underemployment. Zbadano również dynamikę wskaźników aktywności zawodowej i bezrobocia oraz zmiany strukturalne na rynku pracy w Hiszpanii w ostatnich dwóch dekadach. Do badania i oceny zmian struktury rynku pracy w Hiszpanii zastosowano metodę taksonomii struktur, w wyniku której wyodrębniono dwa podokresy charakteryzujące się podobieństwem struktury zatrudnionych na rynku pracy w Hiszpanii. Pierwszy okres obejmował lata od 2006 do 2009 (przed globalnym kryzysem), zaś drugi lata 2010-2021, czyli od zakończenia kryzysu do początku pandemii Covid-19. Każdy z tych podokresów charakteryzował się odmienną strukturą aktywnych zawodowo kobiet i mężczyzn na rynku pracy. W oparciu o dane z drugiego podokresu Autorka wyznaczyła modele trendu i na ich podstawie określiła prognozę aktywności zawodowej kobiet i mężczyzn w Hiszpanii na dwa kolejne lata tzn. 2023 i 2024.

Omówione w pracy poszczególne zagadnienia występują sekwencyjnie, umożliwiając tym samym realizację celu głównego pracy i przyjętych hipotez badawczych.

Treść pracy jednoznacznie dowodzi o znajomości problematyki zakreślonej tematem rozprawy, zasadności rozwiązania problemu badawczego, jak i wkładu własnego Autorki do badań naukowych. Doktorantka posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia badań naukowych, wnioskowania i merytorycznej interpretacji wyników analizy.

Jeśli chodzi o moje uwagi dotyczące rozprawy doktorskiej to dotyczą one jedynie dodatkowego celu badań i sformułowania wspomnianych dodatkowych hipotez badawczych.

Mogę także w formie sugestii rekomendować Autorce dalsze kierunki badań w zakresie podjętej tematyki dotyczącej problemów rynku pracy oraz niewykorzystania, a więc „marnowania” potencjalnych zasobów pracy w różnych krajach (np. dla wybranych krajów Europy Zachodniej czy krajów należących do UE). Pozwoliłoby to na przeprowadzenie analiz porównawczych krajów pod względem problemów na rynku pracy, zbadanie zmian zachodzących na rynkach pracy różnych krajów i być może wyodrębnienie grup krajów o odmiennych strukturach i tendencjach zachodzących na rynkach pracy analizowanych krajów. Pojawia się pytanie: czy nowe zjawiska i problemy na rynku pracy oraz tendencje są takie same w krajach Europy Zachodniej jak w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, jak wypada na tym tle sytuacja Polski ?

4. Konkluzja i ocena pracy

Podjęty temat badawczy jakim jest „niepełne wykorzystanie zasobów pracy w gospodarce Hiszpanii w dobie globalizacji”, przedstawione w nim ważne zagadnienia i problemy dotyczące rynku pracy, naświetlenie takich problemów jak NEET czy *underemployment* nabierają szczególnego znaczenia w dobie globalizacji i zmian technologicznych współczesnego świata.

Stwierdzam, że oceniana rozprawa poświęcona została ważnemu problemowi badawczemu, stanowi solidne i wartościowe studium teoretyczno-badawcze. Autorka rozprawy wykazała się znajomością prezentowanej tematyki i literatury przedmiotu, opanowaniem warsztatu badawczego i samodzielnością prowadzenia badań empirycznych. Założony cel pracy został zrealizowany.

Oceniana praca dobrze wpisuje się w obszar wiedzy teoretycznej z zakresu dyscypliny *ekonomia*.

Biorąc powyższe stwierdzam zatem, że praca doktorska mgr Pauliny Kopyto spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim przeprowadzanym w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia na podstawie przepisów dotychczasowych określonych w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, Dz.U. nr 65, poz.595 z późniejszymi zmianami, w związku z art. 179, ust. 1 i

ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669 z późn. zm.).

Wnoszę więc o przyjęcie rozprawy i dopuszczenie Doktorantki do publicznej obrony.

dr hab. Anna Malina, prof.UEK

